

3.9. TELEVİZYONLA UZAKTAN EĞİTİM VE MAHALLİ RADYO VE TELEVİZYON KURULUŞLARININ SIKINTILARI

Prof. Dr. Asaf VAROL

Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

ÖZET

Uzaktan Eğitimin dünyadaki ve ülkemizdeki boyutlarını ortaya koymak amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı , Film Radyo Televizyonla Eğitim Bakanlığı (FRTEB); 12-15 Kasım 1996 tarihleri arasında Ankara Başkent Öğretmenevi'nde Türkiye 1. Uzaktan Eğitim sempozyumu'nu düzenlemiştir. Sempozyuma bu konuda uzman olan yurt dışından ve yurt içinden yüzlerce bilim adamı katılmıştır. Uzaktan Eğitim konusunda uluslararası düzeyde yapılan ilk sempozyum olma özelliği taşıyan bu toplantıda, uzaktan eğitim amacıyla ne tür sistemlerin kullanılabileceği etraflıca tartışılmış ve birçok bilim adamı karşılıklı olarak görüş alış verişinde bulunmuşlardır.

3984 Sayılı “Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkında” yasanın 31. maddesi “Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının yayınlarında belli oranlarda eğitim programları koymak zorunda olduklarını, bu tür programların tür ve oranlarıyla ilgili esasların RTÜK tarafından tespit edileceğini” belirtmektedir. Dolayısıyla özel televizyonların eğitim amaçlı kullanılması alt hedefler arasında yer almaktadır.

Türkiye’de mahalli düzeyde radyo ve televizyon yayını yapan birçok şirket bulunmaktadır. Ancak bu şirketlerin önemli bir bölümünün farklı sıkıntıları mevcuttur. Bu sıkıntılar giderilmediği için bu kuruluşlardan eğitim yayınları yapmalarını beklemek haksızlık olacaktır.

Bu makalede uzaktan eğitimin önemi, mahalli radyo ve televizyon kuruluşlarının sıkıntıları ve bu sıkıntıları gidermenin yolları, ayrıca eğitimde bu kuruluşlardan nasıl yararlanılabileceği konuları işlenecektir.

Televizyon ile uzaktan eğitim uygulamasının ilkinin İngiltere'deki The Open University (Açık Üniversite) 1968 yılında gerçekleştirmiştir. Bugün Avrupa ülkelerinin önemli bir kısmında bu üniversitenin başarı ile eğitim verdiği görülür. Teknik branşlarda dahi televizyon, video kaset, disket, CD ve benzeri materyaller desteği ile eğitim verilebileceğini The Open University kanıtlamıştır.

Türkiye'de televizyon ile uzaktan eğitim uygulamaları Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi tarafından 1972'de Eskişehir'e küçük bir verici ile yapılan yayınlarla başlanmıştır. Bugün için televizyon ile diplomaya yönelik eğitim programlarını yürüten yüksek öğretim düzeyinde Anadolu Üniversitesi ve orta öğretim düzeyinde ise Açıköğretim Lisesi bulunmaktadır.(1) Sertifikaya yönelik eğitim veren yükseköğretim kurumu ise kendisine ait vericilerle Elazığ'a mahalli yayın yapan Fırat Üniversitesi'dir.(2)

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi ile Açıköğretim Lisesi; TRT'ye ait vericileri kullanarak eğitim yayınlarını sürdürmektedirler. Bugün için Açıköğretim yayınları ülkenin sınırlarının dışına taşınmıştır.

Fırat Üniversitesi'nde bilgisayar kullanımı ve program yazma teknikleri alanında sertifikaya yönelik eğitim çalışmaları yapmak üzere 1991'de başlatılan bir araştırma projesinin uygulamaya konulması neticesi, 2 Ekim 1992'de Fırat Televizyon yayınları başlatılmıştır. FIRAT Televizyonu sadece eğitim programları yayınlamak yerine, Elazığ halkının sosyal ve kültürel yaşantılarına katkıda bulunmak amacıyla, diğer türden yayınlar yapmanın gerekli olacağına inanarak, program dağarcığını genişletmiştir.

2. Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu'nun Ardından

Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu 13 Kasım 1996'da çağrılı konuşmacı Sayın Prof. Dr. Cevat ALKAN'ın "Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi" başlıklı sunusuyla başlatılmıştır. Sayın Alkan konuşmasında özetle "Evrensel düzeyde bakıldığında çağımıza eğitim bilimsel ve teknolojik yönden köklü bir değişim ve oluşum süreci içerisinde bulunduğu ve uzaktan eğitim sistemi de bu doğrultuda büyüme, gelişme, demokratikleşme, yaşam boyu süreklilik kazanma, kavramsal, işlevsel ve yapısal yönlerden farklılaşma gibi niteliklere sahip olduğunun görüldüğünü" ifade etmiştir.

Sempozyumda farklı ülkelerden gelen konuşmacıların genelde kendi ülkelerinde halen uygulanmakta olan uzaktan eğitim yöntemlerini ele aldıkları görülmüştür. Bu yöntemler arasında televizyon, telekonferans ve INTERNET kullanılarak uygulanan uzaktan eğitim sistemleri, en ilgi çekenleri olmuştur. Uzaktan eğitim denildiğinde eskiden kullanılmakta olan mektupla öğretim veya telefonla eğitim gibi bazı klasik yöntemler de uzaktan eğitim tarihsel gelişimi içerisinde yer almıştır. Ancak , günümüzde televizyon ile uzaktan eğitimin bile artık klasik yöntemler arasına girdiği vurgulanmıştır.

Fırat Üniversitesi FIRAT Televizyonu ile ilgili olarak bu sempozyumda kısa bir video gösterisi yapılmış ve arkasından mevcut yasadaki sıkıntılar dile getirilmiştir. FIRAT Televizyonu'nda bugün için eğitim programları ağırlıklı olmak üzere , halen ulusal düzeyde yayın yapan özel televizyonlarda görülebilecek birçok değişik programların benzerini FIRAT TV'de görmenin mümkün olduğu belirtilmiştir.(3) FIRAT TV'de yayınlanan bazı programların listesi Tablo 1'de verilmiştir.

V AROL, A.: Televizyonla Uzaktan Eğitim ve Mahalli Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Sıkıntıları, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi VI, 1997, S: 145-157

Tablo 1: FIRAT TV’de yayınlanan ve özgün olarak hazırlanan bazı programlar

Programın Adı	Programın Yapımcısı	Konusu
Ay Işığı	Ayzer Büyüker	Canlı ve seyircili müzik programı
Dünyada Görüntüler	Prof. Dr. Asaf Varol	Amerika ve Avrupa’da çekilen görüntüler verilmektedir. Bu görüntüler program yapımcısı tarafından çekilmiştir.
Eğitim Sohbetleri	Yrd. Doç. Dr. Abdullah Dikici	Eğitim sorunları tartışılmaktadır.
Genç 10	Emre Yıldırım	Yerli müzik klipleri sıralaması, Elazığ halkından gelen telefonların sayısına göre yapıldığı programdır.
Genç Çizgi	Okt. Ahmet Boydak	Gençlere yönelik magazin ve kültürel olayların incelendiği programdır.
Gündönümü	Okt. Ahmet Boydak	Aktüalite,ekonomik ve siyasi olayların ele alındığı program.
Gönülden Gönüle	Arş. Gör. Muhammer Çakmak	Dini sohbetler
Sempozyumlar	Prof. Dr. Asaf Varol	Türkiye’de ve yurt dışında yapılan bazı sempozyumların konuların irdelendiği ve sunuların verildiği eğitim amaçlı program
Sporaktif	Özcan Karakaya	Spor haberleri ve kritiklerin yapıldığı,maç sonuçlarının verildiği program
Spor Kulübü	Arş.Gör. Bilal Çoban	Bilimsel olarak sporun incelendiği ve akademik tartışmaların yapıldığı program
Sportmence	Halit Akgül	Spor magazin programı,sporun magazin yönünden ele alındığı,çeşitli şakaların yapıldığı spor programı

Mahalli Yayın Yapan Televizyonlarımızın Sıkıntıları

Maddi Sıkıntılar

Türkiye'nin her ilinde mahalli televizyon yayını yapan şirketleri görmek mümkündür. Bu şirketlerin bazıları çok güç şartlar altında yayınlarını sürdürmenin mücadelesini vermektedir. En büyük sıkıntıları arasında gelir kaynaklarının sınırlılığı başta gelmektedir. Yayınlanmak üzere aldıkları reklam gelirleri, çalıştırdıkları elemanların çok düşük seviyedeki maaşlarını dahi karşılayamamaktadır. Bazı televizyon şirketlerinin aynı zamanda radyo yayını da olduğu için, gelirlerinin önemli bir bölümünü radyodan karşılayabilmektedir.

Mahalli düzeyde radyo ve televizyon işleten kuruluşlar, radyodan sağladıkları gelire, televizyon giderlerini karşılamaya çalışmaktadırlar. Örneğin Elazığ'da halen yayınlarını mahalli düzeyde sürdüren üç televizyon kuruluşu bulunmaktadır. Bunlardan FIRAT TV en ilk kurulanıdır. Ancak radyo yayınlarını henüz gerçekleştirememiştir. Kanal 23 televizyonu kurulmadan önce kendilerine ait bölgesel düzeyde yayın yapan bir radyo yayını zaten mevcuttu. Üçüncü televizyon kuruluşu ise Kanal E'dir. Bu televizyon kanalı da FIRAT TV gibi önce televizyonla yayıncılığa başlamıştır. Ancak bir süre sonra radyo yayınlarını da devreye alma gereği duymuşlardır. Kanaatimce radyoyu devreye almalarının nedenleri arasında; televizyon yayınlarındaki gelirlerinin yok denecek düzeyde kalması da rol oynamıştır.

Donanım Sıkıntıları

Mahalli düzeyde televizyon yayını başlatmak, birçok kişi için başlangıçta çok kolay gözükmiştir. Bir verici, birkaç basit kamera , video, görüntü ve ses mikserleri vb. donanımla televizyon yayınları yapabileceği zannedilmiştir. Nitekim FIRAT TV'nin ilk kuruluş yıllarında da benzer bir yol izlenmiştir.(4) Ancak masraf edilip işin içerisine girildiğinde, televizyon yayıncılığının ne kadar zor bir iş olduğu anlaşılmıştır. İlk alınan donanım

parçalarının birçoğunda standart dahi bulunmamaktaydı. Zaten o tarihlerde Türkiye’de henüz Radyo ve Televizyon Kuruluşlarını düzenleyen bir kanun dahi yoktu. Alınan vericilerin önemli bir bölümünün filtreleri olmadığı için diğer yayınları bozduğu ve görüntü kirliliğine sebep olduğunu hemen herkes yaşamıştır. Günümüzde dahi görüntü ve radyolardan kaynaklanan ses kirliliği birçok ilimizde hala mevcuttur.

Eksik ve standartsız donanımlarla yayına başlayan şirketler, bu cihazları almak için kendi çaplarında büyük masraflar yaptıkları için , kolay kolay değiştirmeye yanaşmamışlardır. Çünkü ellerindeki cihazları geri iade etmeleri kolay olmadığı gibi, yenileştirme işlemleri de birçok masrafı gerektirmekteydi.

Donanımlardaki bu olumsuz durumlar nedeniyle birçok ilde halk tarafından şikayetler artmıştır. Bu arada televizyon anten firmaları bol bol anten satma fırsatını yakalamışlardır. Zira halkın büyük bir kısmı televizyon yayınlarının bozukluğunun sadece antenlerden kaynaklandığını zannetmişlerdir. Oysa bazı illerde mahalli düzeyde yayın yapmak isteyen şirketler, bulabildikleri ve birbirinden farklı konumlardaki tepelerden yayın yapmaya başlamışlardır. Bir konumdaki vericiyi gören anten , diğer vericiyi arkasına aldığı için görüntünün bozuk olmasına neden olmuştur. Günümüzde birçok televizyon şirketinde hala bu standart dışı cihazlar bulunmaktadır. Donanım ile ilgili aranılan standartları içeren yönetmeliklerin çok geç yayınlanmasının sözkonusu uygun olmayan cihazların alınmasında etkisi olduğu açıktır.

Televizyon Ulusal Frekans Planı’nın Devreye Alınmaması

Mahalli televizyonlardan bazıları , reklam pastasından maksimum düzeyde faydalanmak amacıyla rakip firmaların yayınlarını engellemek için çeşitli yollara az da olsa başvurular olmuştur. Bazı televizyon kuruluşları , rakiplerinin yayın yaptıkları kanal üzerine özellikle bindirme yaptıkları , hatta bazı illerde vericilerini sabote ettikleri görülmüştür. Bu durumlarda

kimin kimden hangi kanuna dayanarak şikayette bulunduğunu saptamada emniyet yetkilileri sıkıntı çekmiştir.

Halen bugün bile televizyon kanallarına frekans tahsisleri yapılmamıştır. Oysa Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Ağustos 1995 Ayın'nda Televizyon Ulusal frekans Planı kitabını yayımlayabilmiştir.(5) Ancak henüz tahsis yapılamamıştır. Bu nedenle de frekans tahsisinde bir belirsizlik sürüp gitmektedir.

Televizyon Kuruluşlarına Kalifiye Eleman Sağlanmasındaki Sıkıntılar

Mahalli televizyonların diğer bir sıkıntısı ise yeterli bilgi ve beceriye sahip eleman bulamamalarıdır. Maddi sıkıntılar nedeniyle düşük bir ücretle spikerlik , kameramanlık veya muhabirlik yapacak eleman teminine gidilmiştir. Haber okuyan spikerlerin önemli bir bölümünde Türkçe resmen katledilmektedir. Kameramanlar asıl önemli bir anı çekmek yerine , rastgele görüntüleri uzun uzun verdikleri görülür. Kontrol masasındaki eleman , canlı bir yayın esnasında resim seçerken çok ilgisiz görüntüleri verdikleri görülmektedir.

Mekan Sorunları

Mahalli televizyon kuruluşlarının önemli bir bölümünün uygun bir stüdyosu bulunmamaktadır. Yayın yaptıkları alanlar ses akustiğine elverişli olmayabilmektedir. Bazen canlı yayınlarda birçok kişinin adeta üst üste istif edilmiş şekilde oturtuldukları görülür. Uygun mekan olmamasında gene genelde maddi sıkıntılar rol oynamaktadır.

Mahalli Televizyon Kuruluşlarının Sıkıntılarına Çözüm Önerileri

Yukarıda mahalli televizyon kuruluşlarımızın bazı sıkıntıları örnekleriyle verilmeye çalışıldı. Bu sıkıntıları giderebilmek için aşağıdaki önlemler alınabilir.

- Mahalli veya bölgesel düzeyde yayın yapan televizyon kuruluşlarının genelde reklam dışında bir gelirleri bulunmamaktadır. Bu kuruluşlara aletlerini yenilemek ,eksik cihazlarını temin etmelerini sağlamak amacıyla düşük faizli krediler verilebilir. Hatta bu krediler şu anda bazı alanlarda olduğu gibi teşvik kredileri olarak tahsis edilebilir.

Halen birçok ilde televizyon yayınları nedeniyle görüntü kirliliği sözkonusudur. Televizyon Ulusal Frekans Planı hazırlanmış , ancak henüz tahsis işlemi gerçekleştirilememiştir. Tahsis işlemi bir an önce yapılmalıdır. Ancak alınan duyumlara göre tahsis işlemi için televizyon kuruluşlarının oldukça yüklü bir meblağı RTÜK' e ödemeleri gerekecektir. Bu ödemenin birçok mahalli televizyon kuruluşunca karşılanması mümkün değildir. Bu tahsisler sonrasında televizyonlarını kapatmak zorunda kalacak yayıncılar , ellerindeki cihazları satmaları da çok zor olacaktır. Milli servetin heba olması ve bu cihazların çürümeye terk edilmesi durumu ortaya çıkacaktır. Mahalli televizyonların kalifiye eleman temin etmedeki sıkıntılarını gidermek için ilk etapta mevcut elemanlara yönelik bölgesel hizmetiçi eğitim kursları düzenlenmelidir. Bu çalışmalar RTÜK tarafından sağlanacak maddi destek ile yapılmalı ve denetimi uzman kişilere bırakılmalıdır. Bu tür çalışmalarda TRT , Açıköğretim Fakültesi , Açıköğretim Lisesi , İletişim ve Teknik Eğitim Fakülteleri , Radyo- Televizyon Tekniği veya Yayıncılığı MYO ve televizyon yayınları yapan diğer öğretim kurumlarıyla işbirliğine gidilmelidir.

- Kalifiye eleman yetiştirme işlemi ise üniversitelerin ilgili fakültelerince yapılmalıdır. Yayıncılığın , teknik ve işletim olmak üzere iki farklı boyutu vardır. Bir televizyon yayınının gerçekleşebilmesi için yeterli düzeydeki donanımı kullanabilecek teknik elemana gereksinim vardır. Bu elemanların yetiştirilecekleri

yerler Teknik Eğitim Fakültelerinin Elektronik , Bilgisayar ve Telekomünikasyon Anabilim Dalları , Mühendislik Fakültelerinin Elektronik ve Telekomünikasyon Mühendisliği Bölümleri , Meslek Yüksek Okullarının Radyo-Televizyon Tekniği Programları vb. yerlerdir. Televizyon yayınlarının gerçekleştirilmesinde ikinci boyut olan işletim ifadesinden ise , programların hazırlanıp yayınlanması süreci anlaşılmaktadır. Bu tür elemanların yerleştirilebilecekleri yerler ise İletişim Fakülteleri , Meslek Yüksek Okullarının Radyo-Televizyon Yayıncılığı vb. eğitim kuruluşlarıdır. O halde bu gruplara giren her eğitim kurumu , yeterli alt yapıyı oluşturduktan sonra isterlerse televizyon ve radyo yayını yapmalarına müsaade edilmelidir. Bunun için de mevcut 3984 Sayılı Kanun' un değiştirilmesi gerekir.

- Mahalli televizyonların diğer önemli sorunları mekan eksiklikleridir. Çoğunda doğru dürüst hazırlanmış bir stüdyo ve verici kuleleri bulunmamaktadır. Kendi başlarına bağımsız stüdyo ve verici kuleleri yapmaları da maddi sıkıntıları nedeniyle mümkün görülmemektedir. Çözüm olarak bir ildeki mahalli televizyon kuruluşlarının ortak stüdyo ve verici kule kurmaları düşünülebilir. Ortak stüdyo ve verici kulesi kurulmasında hükümet tarafından teşvik kredileri verilmelidir. Stüdyonun kullanım esasları , RTÜK tarafından yayınlanacak bir yönetmelikle düzenlenebilir.
- Türkiye'deki tüm mahalli radyo ve televizyonları Ankara'dan denetlemek ve kontrolünü sağlamak mümkün olamaz. Bu nedenle önceleri bölgesel düzeyde olmak üzere Bölgesel Yayıncılar Birliği kurulmalıdır. Bölgesel Yayıncılar Birliği , merkezi Ankara'da bulunacak Üst Yayıncılar Birliği'ne bağlı çalışmalıdır. Üst Yayıncılar Birliği'nin sayısı kendi kendine kontrol sağlamak amacıyla birden fazla olabilir. Ancak sayıları birkaçı geçmemelidir.

Çünkü bu tür kuruluşların sayısal olarak enflasyonu , başarısızlıklarına neden olabilir.

- Mahalli televizyon kuruluşlarının o yörenin eğitimine katkı sağlamaları amacıyla televizyonu uzaktan eğitim aracı olarak kullanarak ve o ildeki üniversite ve diğer okullarla işbirliğine giderek eğitim yayınları yapmalıdır. Basit bir örnek olarak , okuma-yazma bilmeyenler için uzman kişilerce hazırlanacak okuma-yazma programları mahalli televizyonlardan yayınlanarak katkı sağlanabilir. Zaten 3984 Sayılı Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun gereğince televizyon programlarında eğitime de yer vermeleri zorunluluğu bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Demiray, U.: İlkeleri, İşleyişleri ve Örnekleriyle Dünyada Açıköğretim, Turkuaz Yayınları,1995
- Varol , A.: 3984 Sayılı Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun ve Fırat Televizyon Yayınları, Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu I , F.Ü.Teknik Eğitim Fakültesi , 22-23 Haziran 1995, Elazığ, Cilt: Teknik Bilimler , S: 15-21
- Varol , A.:Televizyon-Telekonferans ve İnternet Sistemlerinin Uzaktan Eğitim Amaçlı Kullanımı, Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu , 12-15 Kasım 1996 , Ankara, Bildiriler Kitabı, S: 659-667
- Varol , A.: Kuç, Ş.: Fırat Televizyon Yayın Sistemi , F.Ü. Fen ve Müh. Bilimleri Dergisi , 1993 5(1), 118-131
- RTÜK, Televizyon Ulusal Frekans Planı , Ağustos 1995

V AROL, A.: Televizyonla Uzaktan Eğitim ve Mahalli Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Sıkıntıları, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakóltesi Dergisi VI, 1997, S: 145-157
